

якої здійснюється шляхом підвищення їх навчально-пізнавальної діяльності, що досягається застосуванням активних методів навчання, традиційних і новітніх педагогічних технологій. Це дозволяє виділяти властивості і ознаки об'єктів, які вивчаються, встановлювати зв'язки між поняттями, розкривати теоретичну і практичну значимість. Виконання самостійної роботи призводить до формування у студентів навчально-пізнавального потягу і готовності до одержання професійних навичок. Студенти, однозначно, при перебуванні в сучасному освітньому середовищі кафедри набувають здатності до аналізу своїх можливостей, вмінню набувати нові знання, використовувати різні форми навчання, інформаційно-освітні технології на практиці, що є основою формування необхідних для майбутнього лікаря компетентностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьева М.М. Формування компетенцій як важлива складова частина процесу підготовки майбутніх фахівців в галузі знань «Мікробіологія» у медичному виші / М.М. Ананьева, М.О. Фаустова, С.В. Зачепило, Я.О. Басараб // Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Тернопіль, 2018. – С. 77-78
2. Боброва Н.О. Міждисциплінарна інтеграція мікробіології, вірусології та імунології з попередніми та наступними навчальними дисциплінами / Н.О. Боброва, В.І. Федорченко, О.В. Ганчо, С.В. Зачепило, Н.П. Коваленко, Г.А. Лобань / Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні: матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю. – Полтава, 2019. – С. 20-21.
3. Звягольська І.М. Форми і методи навчання іноземних студентів в умовах модернізованого освітнього середовища кафедри мікробіології, вірусології та імунології / І.М. Звягольська, В.П. Полянська, Т.В. Дерев'яно // Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян: проблеми та перспективи: мат-ли навчально-наукової конференції з міжнародною участю. – Полтава, 2018. – С.33-36.
4. Звягольська І.М. Про наступність змін освітняського середовища кафедри мікробіології, вірусології та імунології в умовах компетентнісного підходу підготовки медичних фахівців / І.М. Звягольська // Вісник проблем біології та медицини. – 2017. – Вип. 4, т. 3 (4). – С. 250-254.
5. Звягольська І.М. Науковий твір «Спосіб аферентно-репродуктивної спрямованості підготовки студентів з мікробіології, вірусології та імунології до ліцензійного іспиту Крок 1» / І.М. Звягольська, В.П. Полянська // Свідectво про реєстрацію авторського права на твір № 80800. – 2018.07.08.
6. Ждан В.М. Роль сучасних технологій у підготовці майбутніх лікарів / В.М. Ждан, В.М. Бобирьов, О.В. Шешукова, Н.М. Лохматова // Впровадження нових технологій за кредитно-модульної системи організації навчального процесу у ВМ(Ф) НЗ III-IV рівнів акредитації: матеріали Всеукраїнської навч.-наук. конф., присвяченої 55-річчю Тернопільського державного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського. – Медична освіта, №3 (додаток). – Тернопіль, 2012. – С. 55-57.
7. Лобань Г.А. Оцінка міцності збереження знань із мікробіології, вірусології та імунології в студентів медичного факультету / М.М. Ананьева, М.О. Фаустова, С.В. Зачепило, Я.О. Басараб // Актуальні питання контролю якості освіти у вищих медичних навчальних закладах: мат-ли наук.-практ. конференції з міжнародною участю. – Полтава, 2018. – С. 150-152

УДК 378:614.25-053.2

Зюзіна Л.С., Козакевич В.К., Фесенко М.Є., Гасюк Н.І., Козакевич О.Б.

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава
ФОРМУВАННЯ КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТУ ЯК ОСНОВИ
ПРОФЕСІЙНО-РЕФЛЕКСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ
ЛІКАРІВ-ПЕДІАТРІВ

У статті розглядається важливість формування когнітивного компоненту як основи професійно-рефлексійної компетенції майбутніх лікарів-педіатрів, що

забезпечує подальшу їх успішну професійну реалізацію в умовах сучасного суспільства. Наголошується можливість активного впровадження педагогічної фасилітації у навчальний процес на клінічній кафедрі уже з молодших курсів, зокрема при вивченні розділу «Вигодовування і харчування дітей», «Анатомо-фізіологічні особливості, методика обстеження та семіотика основних захворювань у дітей різного віку». Обговорюються методи та аспекти формування і впливу на дану компетенцію в рамках викладання пропедевтики педіатрії в освітньому просторі вищого медичного навчального закладу.

Ключові слова: когнітивно-рефлексійний компонент, педагогічна фасилітація, професійно-рефлексійна компетенція педіатра.

В статье рассматривается важность формирования когнитивного компонента как основы профессионально-рефлексивной компетенции будущих врачей-педиатров, что обеспечивает дальнейшую их успешную профессиональную реализацию в условиях современного общества. Отмечается возможность активного внедрения педагогической фасилитации в учебный процесс на клинической кафедре уже с младших курсов, в частности при изучении раздела «Вскармливание и питание детей», «Анатомо-физиологические особенности, методика обследования и семиотика основных заболеваний у детей разного возраста». Обсуждаются методы и аспекты формирования и влияния на эту компетенцию в рамках преподавания пропедевтики педиатрии в образовательном пространстве высшего медицинского учебного заведения.

Ключевые слова: когнитивно-рефлексивный компонент, педагогическая фасилитация, профессионально-рефлексивная компетенция педиатра.

The importance of forming the cognitive component as the basis of the professional-reflexive competence of future pediatrician is considered in the article, which ensures their further successful professional realization in the conditions of modern society. The possibility of active introduction of pedagogical facilitation into the educational process in the clinical department from the first courses is emphasized, in particular when studying the section "Feeding and nutrition of children", "Anatomical and physiological features, methods of examination and semiotics of major diseases in children of all ages". Methods and aspects of formation and influence on this competence in the teaching of pediatrics in the educational space of a higher medical institution are discussed.

Key words: cognitive-reflective component, pedagogical facilitation, pediatric professional-reflexive competence.

Суспільство завжди висувало високі вимоги до професійної діяльності лікаря, оскільки здоров'я людини – одна з головних цінностей життя, запорука її соціального, психологічного і професійного функціонування [6]. Але саме до лікаря-педіатра ці вимоги в усі часи були в десятки разів вищими. Тому підготовка майбутнього фахівця висуває нові вимоги до викладання, в тому числі й пропедевтичних дисциплін, оскільки у суспільстві все більше зростає необхідність розвитку творчого потенціалу особистості лікаря.

Серед різноманіття структурних компонентів професійної компетентності при вивченні пропедевтики педіатрії особливо виділяються:

□ когнітивний — оволодіння знанням етичних принципів та деонтологічних норм; засвоєння обсягу навчальної інформації та професійних знань;

□ рефлексійний — формування морально-етичних переконань майбутнього лікаря-педіатра та орієнтація на успішність у майбутній професійній діяльності [4, с. 125].

Необхідність формування комунікативної рефлексії як уміння налагоджувати адекватний зворотній зв'язок у системі «лікар – пацієнт», «лікар – батьки пацієнта», навчитися методам рефлексії і здатності оцінити результат свого спілкування, обстеження вже з молодших курсів у студентів-медиків є запорукою отримання якісних знань.

Першою сходинкою у формуванні професійної рефлексії як складової професійної компетентності майбутнього лікаря-педіатра, безумовно, являється пропедевтика педіатрії. Компетентністний підхід передбачає протягом навчання у вищих медичних навчальних закладах оволодіння загальнокультурними і професійними компетенціями, що дозволяє у процесі навчання поетапно підготувати студента до отримання спеціальних знань. Пропедевтика педіатрії – це одна з клінічних кафедр, з якою стикається студент-медик вже на молодших курсах і має можливість отримувати та удосконалювати практичні навички як на заняттях, так і під час курації хворих дітей з подальшим написанням та захистом історії хвороби. Найбільший обсяг професійних компетенцій студенти отримують під час проходження виробничої практики. На 2-му курсі студенти проходять практику у якості помічника медичної сестри («Догляд за дітьми, його роль в лікувальному процесі та організація в умовах педіатричного стаціонару»), а на 3-му курсі – виробничу практику «Професійні обов'язки медичної сестри педіатричного стаціонару». Знання особливостей роботи молодшого і середнього медичного персоналу дозволяє студенту проводити успішну подальшу медичну діяльність.

Навчання майбутнього лікаря-педіатра має безліч певних відмінностей, що пов'язані з особливістю його майбутньої професії. Сучасний студент педіатричного факультету з молодших курсів отримує впевненість у тому, що саме для педіатра профілактична діяльність має найбільш велике значення, особливо у роботі з дітьми раннього віку. Вміння своєчасно та компетентно попередити захворювання, тим самим закласти базисну основу здоров'я дитини, своєчасне проведення вакцинації у сучасних епідеміологічних умовах сприяє зміцненню імунітету, а адекватно запропоновані методи загартовування закладають необхідні здоров'язберігаючі технології [2, с. 24].

Комунікативні навички саме для майбутнього лікаря-педіатра мають багато особливостей, а саме: вміння встановити контакт та порозумітися з пацієнтами різного віку, темпераменту і стану, а також їх батьками, вміння заспокоїти дитину, викликати довіру маленького пацієнта, допомогти подолати хвилювання, страх, паніку, знайти необхідні слова як для дитини, так і для її близьких.

На сучасному етапі розвитку учбово-виховного процесу при вивченні педіатричних дисциплін використовується велика кількість новітніх методів та технологій – симуляційне, дистанційне навчання, рольова гра, кейс-методика та ін. [1, с. 6]. Найчастіше як метод формування рефлексійної компетентності на кафедрі використовують ігрові прийоми: ділова гра, яка у мініатюрі заснована на реальних підходах до професійної діяльності, ситуаційні задачі, дебати, «консиліум». Але навички спілкування, а саме вміння правильно зібрати скарги та анамнез, побудувати бесіду з пацієнтом та його близькими, оцінити загальний стан, виділити основні симптоми хвороби, оцінити фізичний та психомоторний розвиток, адекватність вигодовування, вміння виділити семіотику основних

захворювань, призначити та оцінити результати лабораторних досліджень отримуються саме при вивченні пропедевтики педіатрії.

Нові методичні прийоми всіяко сприяють отриманню зворотньої інформації про майбутню професійну діяльність, знань про себе, самооцінку. Проблемне навчання починає формування і розвиток творчої особистості майбутніх педіатрів. Навчаючись на кафедрі, студенти мають можливість під керівництвом викладача поступово від отримання понять зразка розумових дій в проблемних ситуацій та виконання завдань репродуктивного характеру перейти на рівень напівсамостійної активності – застосування засвоєних знань у новій ситуацій та спільно з викладачем приймають участь у пошуку способу розв'язання навчальної проблеми.

Такий підхід до викладання пропедевтики педіатрії дає можливість уже з перших курсів майбутнім педіатрам отримати міцне підґрунтя до переходу на рівень продуктивної та творчої активності на здобуття знань на старших курсах.

На кафедрі організація занять будується не тільки на передаванні студентам інформації, а й на стимуляції їх пізнавальної діяльності. Використання педагогічної фасилітації є необхідним при навчанні студентів-медиків у зв'язку із значним обсягом та складністю дидактичної складової.

Під час засвоєння майбутньої професії від студента-медика вимагається значна інтелектуальна та особистісна зрілість для здатності продуктивно працювати з пацієнтами різного віку та їх родичами [3]. Важливим є вміння будувати відносини з колегами в рамках професійного та етичного кодексу.

Фасилітаційні технології дозволяють забезпечити сприятливий психологічний клімат у процесі навчання, ступінь свободи прийняття самостійного рішення, стимулюють і мотивують процес свідомого навчання через самозатвердження і самореалізацію. Такий підхід обумовлює розвиток особистісного потенціалу як студента, так і викладача, що є необхідним в сучасній освіті, оскільки фасилітаційна компетенція викладача являється необхідним компонентом сучасного викладання, який формує інтелектуальну еліту суспільства.

Значний фасилітаційний вплив на студентів має інформація, що доноситься викладачем про важливість місії лікаря, тісного зв'язку з останніми досягненнями науки, біоетики. Особливо фасилітаційне значення на одній з перших клінічних кафедр має створення і підтримання піднесеного відношення до обраної професії. Фасилітаційний підхід при вивченні пропедевтики педіатрії – це робота з кожним студентом, як засоби і способи мотивації того, хто навчається, що полегшує прийняття рішення в складних ситуаціях.

Висновки. Формування когнітивного компоненту як основи професійно-рефлексійної компетенції майбутніх лікарів-педіатрів є процесом комплексним і передбачає різні аспекти діяльності, пов'язані із накопиченням знань [5, с. 322]. Здобуття даної професійної компетенції при вивченні пропедевтики педіатрії визначається навчальним процесом та може якісно й швидко відбутися завдяки:

- забезпеченню активної пізнавальної та практичної діяльності студентів в навчально-виховному процесі;
- впровадженню активних форм і методів навчання на заняттях з пропедевтики педіатрії та під час проходження виробничої практики.

Ціннісні орієнтації є однією з важливих характеристик особистості студента-медика, а їх розвиток – одним із завдань професійної підготовки майбутнього лікаря у вищому навчальному закладі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Європейський педагогічний досвід та національні традиції: гармонізація пріоритетів / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2014. – № 3. – С. 5–11.
2. Воробйова Т.В. Підходи науковців до визначення професійно-значущих якостей представників медичної професії / Т.В. Воробйова // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2012. – № 1. – С. 22–30.
3. Голік О.В. Формування у майбутніх лікарів предметних компетентностей з медичної деонтології засобами корпоративного навчання: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02 / Олена Валентинівна Голік. – К., 2015. – 302 с.
4. Гуменюк О.М. Формування професійної компетентності студента – майбутнього лікаря та провізора / О.М.Гуменюк [Електронний ресурс]. Освітологічний дискурс. – 2014. – № 4. – С.121-129. – Режим доступу: http://hbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2014_4_14_
5. Дем'яненко Н.М. Концепція компетентнісно-професійного підходу в підготовці викладача вищого навчального закладу / Н.М. Дем'яненко // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: методологічний семінар. – К.: Педагогічна думка, 2009. – С. 322–332.
6. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

УДК378.6:61-051:174

Казаков Ю.М., Трибрат Т.А., Петров Є.Є., Бурмак Ю.Г., Гончарова О.О.
Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава
ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРАЦІВНИКІВ ВИЩОГО МЕДИЧНОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

В даній статті проаналізовані моральні норми, яких дотримуються учасники освітнього процесу у вищому медичному навчальному закладі, поняття про професійну етику працівників вищої освіти як науковий напрямок, вплив моралі на роботу установи. Надано відповіді на питання, що є правильним чи помилковим в поведінці фахівців і викладачів, що необхідно робити для більш успішної реалізації ділового спілкування.

Ключові слова: професійна етика, етика ділового спілкування, моральні норми, моральна культура.

В данной статье проанализированы моральные нормы, которых придерживаются участники образовательного процесса в высшем медицинском учебном заведении, понятие о профессиональной этике работников высшего образования как научном направлении, влияние морали на работу учреждения. Представлено ответы на вопросы, что является правильным или ошибочным в поведении специалистов и преподавателей, что необходимо предпринимать для более успешной реализации делового общения.

Ключевые слова: профессиональная этика, этика делового общения, моральные нормы, нравственная культура.

This article analyzes the moral standards that the participants of the educational process in a higher medical educational institution adhere to, the concept of professional ethics of higher education workers as a scientific direction, the influence of morality on the work of an institution. Answers to questions of what is right or wrong in the behavior of specialists and teachers, what needs to be done for more successful implementation of business communication.

Keywords: professional ethics, ethics of business communication, moral standards, moral culture.

Професійна діяльність працівників вищого медичного навчального закладу утворює складну систему взаємопов'язаних моральних відносин. У цю систему входить, перш за все, ставлення працівників до виконання своїх посадових обов'язків, в процесі яких реалізуються етичні категорії сумлінності та